

Mannvit hf.
Per Christensen,
arkitekt FAÍ
Grensásvegi 1
108 Reykjavík

Umhverfisstofnun	
Áb. _____	
25. okt. 2010 10.4.2	
Tilv. _____	

UMHVERFISSTOFNUN

Reykjavík, 22. október 2010
Tilvisun: UST20100300191/ksj

Aðalskipulag fyrir Þingeyjarsveit 2010 - 2022

Við er til erindis Mannvits er barst 30. mars sl. og aftur 15. apríl sl. þar sem óskað er umsgagnar Umhverfisstofnunar um tillögu að aðalskipulagi Þingeyjarsveitar 2010 - 2022.

Umhverfisstofnun gerir eftirfarandi athugasemdir við skipulagstillöguna.

Skógrækt

Umhverfisstofnun hefur í umsögnum um aðalskipulagstillögur bent á mikilvægi þess að í aðalskipulagi sé gerð grein fyrir þeim svæðum sem ætluð eru undir skógrækt í samræmi við kafla 4.14.2 í skipulagsreglugerð nr. 400/1998 þar sem segir að sérstaklega skuli gera grein fyrir ræktuðum svæðum, uppgræðslusvæðum og skógræktarsvæðum innan landbúnaðarsvæða. Ef skógræktarsvæði eru ekki afmörkuð sérstaklega á aðalskipulagsupphætti telur Umhverfisstofnun nauðsynlegt að núverandi og fyrirhuguð skógræktarsvæði séu sýnd á sérstöku þemakorti með aðalskipulaginu. Þannig fæst yfirsýn yfir stöðu skógræktar í sveitarfélaginu.

Í Þingeyjarsveit er mikið um náttúrulegan birkiskóg og stunduð skógrækt á fjölda bæja. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að sett verði sértæk markmið eða skilyrði varðandi skógrækt, s.s. að skógrækt spilli ekki kennileitum í landslagi, jarðmyndunum og búsetuminjum; þess verði gætt að planta ekki alveg niður undir vatnsbakka; ekki verði plantað á svæðum sem njóta sérstakrar verndar skv. 37. gr. laga um náttúruvernd og þess gætt að ekki skapist hætta á þurrkun tjarna og annarra votlendissvæða; a.m.k. 30 – 50 m svæði frá vatni og votlendi verði undanskilið skógrækt. Nauðsynlegt er að fram komi í greinargerð með aðalskipulaginu að skv. 10. gr. reglugerðar nr. 583/2000 um innflutning, ræktun og dreifingu útlendra plöntutegunda er öll ræktun útlendra tegunda hér á landi óheimil á friðlýstum svæðum, á jarðmyndunum og vistkerfum er njóta sérstakrar verndar og alls staðar ofan 500 metra hæðar yfir sjó.

Veitur – fjarskipti

Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að ljósleiðarar séu lagðir í nágrenni við háspennulínur, þ.e. í línuslóða eða nálæga vegi, en í tilviki jarðstrengja í sama skurð og jarðstrengurinn.

Frístundabyggð

Í umfjöllun um frístundahús sem áætluð eru í sveitarfélaginu á skipulagstímabilinu kemur fram að stór hluti fyrirhugaðra frístundahúsa verður staðsettur innan verndarsvæðis Mývatns og Laxár sem er verndað með sérstökum lögum nr. 97/2004. Umhverfisstofnun bendir á að skv. ofangreindum lögum ber að stuðla að náttúruvernd á Mývatns- og laxárvæðinu í samræmi við meginregluna um sjálfbæra þróun og tryggja að vistfræðilegu þoli svæðisins verði ekki stefnt í hættu af mannavöldum. Einnig eiga lögin að tryggja verndun fíffræðilegrar fjölbreytni á vatnasviði Mývatns og Laxár ásamt verndun jarðmyndana og landslags með virkri náttúruvernd einkum með tilliti til vísindalegra, félagslegra og fagurfræðilegra sjónarmiða. Einnig kemur fram í ofangreindum lögum að: “Umhverfisráðherra setur í reglugerð, að fenginni umsögn Umhverfisstofnunar og viðkomandi sveitarstjórna, nánari ákvæði um varnir gegn hvers konar mengun á vatnasviði Mývatns og Laxár, þar á meðal á grunnvatnskerfi. Skal þar m.a. kveðið á um kröfur til mengunarvarna atvinnufyrirtækja á svæðinu.” Umhverfisstofnun bendir á að þegar sú reglugerð er fram komin gætu fylgt hömlur á mengandi starfsemi á svæðinu.

Í umfjöllun um fráveitu í kafla um framtíðarsýn og meginmarkmið kemur fram að í sveitarfélaginu er ekki til fráveitukerfi sem mun teljast til stofnkerfi veitna, fráveita er aðallega með hefðbundnum hætti, rotþró og siturlögn í beð. Í sama kafla kemur fram að í nýjum frístundabyggðum sem áætlaðar eru, kemur til með að vera fjöldi frístundahúsa. Umhverfisstofnun vekur athygli á að samkvæmt 16. gr. reglugerðar nr. 789/1999 m.s.br. um fráveitur og skólp skal í hverfi íbúðarhúsa, frístundahúsa, atvinnuhúsnæðis og þar sem fram fer umfangsmikið tómsundastarf komið á sameiginlegu fráveitukerfi, sbr. þó 3.mgr. 18. gr. reglugerðarinnar en þar segir: “*Þar sem lagning safnræsa þykir ekki álitlegur kostur annaðhvort vegna þess að það hefur ekki umhverfisbætandi áhrif eða það hefur í för með sér óhóflegan kostnað skal nýta önnur kerfi sem vernda umhverfið jafn vel.*”

Umhverfisstofnun vill benda á að í landi Hjalla þar sem er tjaldstæði og ferðapjónusta, eru áform um að byggja allt að 50 smáhýsi. Þegar svo mörg smáhýsi eru áætluð innan sömu jarðar er mikilvægara en ella að vel sé vandað til skipulags, að smáhýsi séu felld vel að náttúrulegu yfirbragði landsins.

Í umfjöllun um frístundahús er taldir upp ýmsir gangnamannakofar o.fl. í óbyggðum. Umhverfisstofnun bendir á að skálans í Gæsavötnum er ekki getið.

Gjástykki

Fram kemur í skipulagstillögunni að orkuvinnslusvæðið í Gjástykki sé 2,7 km² og að þar af sé 0,9 km² inni á Leirhnjúkshrauni. Að mati Umhverfisstofnunar er Kröflueldahraunið einstakt á heimsvísu og mikilvægt að rannsóknaboranir fari ekki fram á Kröflueldahrauni.

Umhverfisstofnun óskaði eftir mati Náttúrufræðistofnunar Íslands þann 9. janúar sl. á verndargildi jarðmyndana á umræddu framkvæmdasvæði í Gjástykki. Í mati Náttúrufræðistofnunar Íslands kemur m.a. fram að Gjástykki er einstakt frá jarðfræðilegu sjónarmiði, bæði á landsvísu og heimsvísu. Að mati stofnunarinnar er Gjástykki eitt fárra

svæða á Íslandi þar sem glögglega má sjá hvernig landið hefur gliðnað með tilheyrandi sigdæld, sprungum og misgengjum og þar megi jafnframt skoða hvernig hraun frá Kröflueldum hefur komið upp á svæðinu og runnið um það, hulið sprungur og jafnvel runnið í þær. Einnig bendir Umhverfisstofnun á að í september 2009 óskaði umhverfisráðherra eftir álitum Umhverfisstofnunar og Náttúrufræðistofnunar á tillögum Samtaka um náttúruvernd á Norðurlandi um friðlýsingu Gjástykkis, og var niðurstaðan að Gjástykki sé einstakt frá jarðfræðilegu sjónarmiði, bæði á landsvísu og heimsvísu, og að Gjástykki verði að vernda fyrir hvers konar raski enda er, um að ræða einstakt svæði með hátt verndargildi.

Það er mat Umhverfisstofnunar að með borun rannsóknarholna og gerð borteigs á sama stað og kjarnahola var boruð, eru mestar líkur á verulegum umhverfisáhrifum af framkvæmdinni. Umhverfisstofnun hefur óskað eftir því í umfjöllunum sínum um rannsóknir í Gjástykki, að fjallað yrði um aðra valkosti varðandi staðsetningu borteigs og þá utan við hraun frá Kröflueldum til að forðast rask á því hrauni eins og kostur væri, t.d. með því að skoða staðsetningu á yfirborði gróinna hrauna utan þeirra sem runnu í Kröflueldum. Að mati Umhverfisstofnunar hefur framkvæmdaraðili einungis fjallað um þann möguleika að staðsetja borteig á vesturbarmi Gjástykkis. Að mati Umhverfisstofnunar er mikilvægt að hnika borstað út fyrir hraunfláka þá sem runnu í Kröflueldum. Einnig eru umræddir hraunflákar órjúfanlega heild sem ekki ætti að skerða vegna jarðfræðilegs gildis þeirra og áhrifa á landslag að mati stofnunarinnar. Í umfjöllun um Hverfisverndarsvæði í Gjástykki kemur fram að í Gjástykki eru hverfisverndarsvæði HG1 og HG2, og að mannvirkjagerð og rask verði ekki leyft innan HG1, en: „*Heimilt era ð leggja vegi, pípur og reisa önnur mannvirki innan hverfisverndarsvæðis HG2.*” Umhverfisstofnun leggst alfarið gegn ofangreindum framkvæmdum enda hefur stofnunin ætíð lagst gegn orkuvinnslu í Gjástykkis vegna einstakra náttúruminja og þess að svæðið er einstakt frá jarðfræðilegu sjónarmiði. Í umfjöllun um sérstök útivistarsvæði í kaflanum um helstu forsendur vekur athygli, að í upptalningu um alveg sérstök náttúruvirkjagerð er Gjástykkis ekki getið.

Orkuvinnslusvæði á Þeistareykjum

Fram kemur í umfjöllun um orkuvinnslusvæði á Þeistareykjum að þar séu hverfisverndarsvæði HÞ3 og HÞ4 og að þessi svæði nái inn á orkuvinnslusvæðið og skal þar gætt varúðar við mannvirkjagerð. Að mati Umhverfisstofnunar ætti að geta þess um leið að hverasvæðið á Þeistareykjum er á náttúruminjaskrá nr. 533 en í skránni segir: „**Þeistareykir, Reykjahreppi, S-Þinreyjarsýslu. Jarðhitasvæðið á Þeistareykjum. Fjölbreyttar jarðhitamyndanir, gufu og leirhverir, útfellingar í norðurhlíðum Bæjarfjalls og við Bóndhól. Jarðhitaplöntur.**”

Auk þessa bendir Umhverfisstofnun á að í 37. grein laga um náttúruvernd nr. 44/1999 kemur fram að eftirtaldar jarðmyndanir og vistkerfi njóta sérstakrar verndar og skal forðast röskun þeirra eins og kostur er: a. eldvörp, gervigigar og eldhraun, b. stöðuvötn og tjarnir, 1.000m² að stærð eða stærri, c. mýrar og flóar, 3 hektarar að stærð eða stærri, d. fossar, hverir og aðrar heitar uppsprettur, svo og hrúður og hrúðurbreiður, 100m² að stærð eða stærri og e. sjávarfitjar og leirur. Eitt af stefnumiðum sveitarfélagsins Þingeyjarsveit er að: „*Ekki skal ganga á náttúrugæði sem kunna að hafa mikið gildi fyrir komandi kynslóðir.*“ Umhverfisstofnun tekur undir stefnumiðið og telur það afar mikilvægt þegar unnið er að háhitavirkjun á Þeistareykjum, sem og á öðrum svæðum eins og að framan er getið.

Hverfisvernd

Í skipulagsreglugerð nr. 400/1998 er hverfisvernd skilgreind sem: „Ákvæði í svæðis-, aðal-, eða deiliskipulagi um verndun sérkenna eldri byggðar eða annarra menningarsögulegra minja, náttúruminja eða trjágróðurs án þess að um lögformlega friðun sé að ræða.” Í umfjöllun um náttúruverndarsvæði kemur fram að hverir við þeistareyki eru með hverfisvernd. Umhverfisstofnun bendir á að jarðhitasvæðið á Þeistareykjum er á náttúruminjaskrá, en sett hefur verið hverfisvernd á minni svæði innan svæðis á náttúruminjaskrá vegna orkunýtingar. Umhverfisstofnun telur miður að náttúruminjasvæði verði skert og telur hverfisvernduðu svæðin lítinn hluta af því svæði sem sett var á náttúruminjaskrá vegna sérstöðu. Fram kemur í tillögunni að hverasvæðið sé afmarkað nákvæmar og þrengra með hverfisvernd, sem þýðir að gert er ráð fyrir orkuvinnslu nær hverunum og þrengir því að ferðamennsku og náttúruskoðun.

Umhverfisstofnun tekur undir það að sett verði hverfisvernd á þau svæði sem talin eru upp á bls. 81, en bendir um leið á að fjöldi svæða í sveitarfélaginu fellur í þann flokk að þyrfti að hverfisvernda svo sem Daufhylur og Aðaldalshraunið.

Efnistökusvæði

Í umfjöllun um efnistökusvæði er listi yfir námur á svæðinu, sem ýmist eru sagðar í notkun eða frágengar. Að mati Umhverfisstofnunar á í aðalskipulagstillögu einungis að vera umfjöllun um námur sem áætlað er að taka efni úr á skipulagstímabilinu. Námur sem búið er að ganga frá eru ekki til efnistöku og því eiga þær ekki erindi inn á lista yfir efnistökusvæði. Varðandi þau efnistökusvæði sem áætlað er að nýta á skipulagstímabilinu ætti að koma fram það magn af efni sem áætlað er að vinna úr viðkomandi námu á skipulagstímabilinu. Fram kemur að náma E-25 í landi Mýrar sé bæði frágengin og í notkun. Að mati Umhverfisstofnunar ætti ekki að gera ráð fyrir að frágengin náma verði í notkun, stofnunin telur því að skýringa sé þörf við umfjöllun um ofangreinda námi.

Háspennulínur

Fjallað er um núverandi stofnkerfi og þær línur sem verða lagðar um sveitarfélagið á skipulagstímabilinu. Að mati Umhverfisstofnunar mun lagning háspennulína frá Kröflu um Hólasand og Þeistareyki valda talsvert neikvæðu og óafturkræfu raski á Leirhnjúkshrauni og einnig talsvert neikvæð sjónræn áhrif á Þeistareyki og Hlíðarfjall. Einnig telur stofnunin mikilvægt að hverasvæðinu Hitur verði ekki raskað.

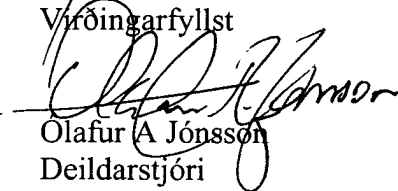
Samgöngur

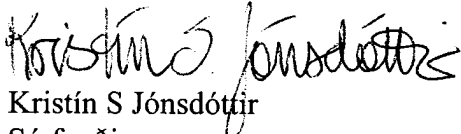
Í umfjöllun um samgöngur kemur fram að varðandi tillögur um nýja brú yfir Skjálfandafljót sem er á Samgönguáætlun 2003 – 2014 hafa komið fram tveir kostir fyrir breytta legu norðausturvegar og brúarinnar. Valkostirnir gera ráð fyrir mismunandi staðsetningu brúarinnar og vegum að henni, en báðir kostirnir gera ráð fyrir að veglínur fari um náttúrulegan birkiskóg og gróið nútímahraun. Umhverfisstofnun bendir á að auk þess að njóta sérstakrar verndar skv. lögum nr. 44/1999 um náttúruvernd þá er það stefna íslenskra stjórnvalda að forðast: „*eins og kostur er að skerða votlendi, birkiskóga og önnur lykilvistkerfi Íslands*“ (Velferð til framtíðar. Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi að). Umhverfisstofnun tekur undir að báðir kostir eru slæmir hvað röskun á náttúruminjum varðar, en stofnunin telur þó innri kost valda minni röskun.

Göngu- og reiðleiðir

Í umfjöllun um göngu- og reiðleiðir kemur fram að unnið sé að uppbyggingu göngu- og reiðleiða í sveitarfélaginu og einnig eru gamlar þjóðleiðir yfir fjöll og heiðar nýttar. Í viðauka V er greinargóð yfirferð yfir leiðirnar í sveitarfélaginu. Nú er þekkt að mótorhjól o.þ.h. farartæki eru að nýta göngu- og reiðleiðir sveitarfélagsins sem akstursleiðir. Að mati Umhverfisstofnunar þyrfti að marka í skipulagstillögunni skýra stefnu um heimilar akstursleiðir vélknúinna ökutækja.

Virðingarfyllst

Olafur A Jónsson
Deildarstjóri

Kristín S Jónsdóttir
Sérfræðingur

Skipulagsstofnun

